

EL TEMPS us avança les reflexions estiuènques dels nostres pensadors més destacats

Com atrapar un intel.lectual

Entre juliol i setembre, la cultura desembarca a les universitats d'estiu amb calça curta i ment relaxada per pontificar-hi les seves brillants especulacions. Aquest és un manual imaginari, però imprescindible, per saber –sense escoltar-los– quins productes us vendran aquests mesos.

Lintel.lectual necessita que algú se l'escolti. Fins i tot a l'estiu. Entre el bar i la becaina, els conspiradors de la cultura, o de la política, exposen quatre línies –a ser possible no gaire llargues ni profundes– dels seus coneixements essencials. En la majoria dels casos, els discursos no són més que una enfilall de vaguetats. Però els cursetistes devots també hi troben tota mena d'obsessions, complexos, culpes, crims i càstigs. Hi troben les armes per jugar a l'esport més divertit: la caça i captura de les malalties intel.lectuals. Tres escenaris omplen, arreu del país, les necessitats morbo-

ses dels fanàtics d'aquests jocs. Primer, doncs, per als qui prefereixen vicis civilitzats però volen estar al dia, una breu repassada per aquest parèntesi canicular.

DEL JUNY AL SETEMBRE

Al juny, els cursos barcelonins de la Universidad Menéndez y Pelayo obren el foc del seminari, la conferència i la taula rodona. Aquest any Ernest Lluch, rector des del 89 d'aquesta universitat d'estiu amb vocació de mestratge i d'exclusivitat, ha apostat per omplir Barcelona de cursos. Tant podia ser la fiscalitat al mercat inte-

rior europeu com els intel.lectuals i el nacionalisme entre 1880 i 1914. Es tractava de portar –a 50.000 pessetes la conferència i la menció d'honor al currículum personal– alguns dels millors representants del *star-system* català a la col.laboració amb una entitat que, malgrat el suport logístic de la Universitat de Barcelona, ha estat sempre considerada amb reticències per sectors nacionalistes propers a CiU. Aquest any, la presència de Carles Gasòliba, Joaquim Muns, Macià Alavedra o Abel Mariné indica que la penetració d'aquesta universitat entre els estaments dirigents del país s'accentua.

"Nosaltres, els europeus", lema de la VIII Universitat d'Estiu a Gandia.

D.UMBERT

La rèplica arriba a l'agost des d'altres branques del nacionalisme català que té en la Universitat Catalana d'Estiu una plaça forta en la qual conflueixen tots els sectors polítics i intel·lectuals que han assumit aquest projecte com un fòrum de debats a mig camí d'una vessant científico-professional i una vocació "revulsiva" que no ha abandonat mai. En aquest sentit, la destacada presència de professors universitaris i de cursos especialitzats vol recalcar-ne el caràcter docent, tot i que l'esperada presència de Xose Manuel Beiras, el líder del BNG, i l'absència de dirigents remarcables de CiU recorda les contradiccions i implicacions polítiques d'una estructura —el patronat de la UCE— que ha definit una "visió nacionalitària" frontalment oposada a la Menéndez y Pelayo.

I, si algú encara en vol més, pot acabar els seus dies parlant de "Nosaltres, els europeus", el lema de la VIII Universitat d'Estiu a Gandia, la plataforma cultural que la Universitat de València col·loca entre les palmeres de la Safor del 2 al 14 de setembre. Lluny de guerres lingüístiques que ells no han provocat, aquesta congregació de patums i dives —Piera, Porcel, Charo López, Teresa Gimpera, José Maria Fradera, Fabià Estapé... i el darrer iugoslau, l'escriptor Prerag Matvejevic— ha aconseguit, al llarg dels anys, mantenir un discret però tenaç equilibri entre els diversos corrents amb capacitat de pressió sobre l'equip coordinador d'aquesta trobada.

Així doncs, si al final de l'equinoci heu resistit tantes topades amb la veritat pots ser ja sabreu de quin peu calcen els nostres intel·lectuals. Ara bé, èhi dirieu a estalviar-vos l'esforç de pagar la matrícula si us avancéssim —ara mateix— les probables divagacions d'alguns dels més il·lustres homes de lletres que pul·lulen pel país? Us oferim un entreteniment hipotètic on qualsevol semblança amb la realitat podria no ser coincidència.

LA TEMPTACIÓ ESCANDINAVA (BALTASAR PORCEL)

En un memorable diàleg d'una de les seves peces teatrals, Ionesco posava en boca dels personatges aquestes paraules: "Donna: Sempre és bo que els galls abaixin una mica la cresta. Home: La major part dels francesos no mengen *camembert* ni beuen borgonya.". Si bé transcrit aquí descontextualitzat, el text pot aparèixer com una mica críptic, no he pogut evitar la temptació de recordar-lo, ja que em sembla clarament significatiu i il·lustra bé —tot i que Ionesco evidentment es referia a

un altre fet, a un altre problema i a un altre país— la situació de les actuals relacions entre el rei d'Espanya i els partits polítics. La darrera vegada que vaig tenir l'honor de dinar amb el rei, devia ser al principi de la primavera, li vaig comunicar les meves impressions molt favorables sobre la relació entre la monarquia i el poble i les no gaires favorables entre la classe política espanyola en concret i catalana en general. En aquella ocasió, i potser perquè la raó de la meua visita era presentar-li X'Khju Mbu, membre de l'Institut d'Estudis Mediterranis, el rei no hi va fer cap comentari, però pocs dies després en una missiva breu però concisa, m'exposava la seva visió dels fets, que concordava, lògicament, amb la meua. Per aquesta raó encara em van sorprendre més les seves declaracions durant el viatge a Andalusia. El discurs no l'havia escrit jo, d'això n'estava segur, ja que altrament me'n recordaria. A més, estava en franca contradicció amb les paraules que li vaig transmetre durant aquell sopar i fins i tot amb les seves expressades en la missiva breu però concisa. ¿Quines eren les causes d'un canvi tan sobtat? Hi ha una explicació, l'única que se m'acut, i és el que jo anomenaria la *temptació escandinava*. El rei té ganes d'anar al cinema, com un ciutadà qualsevol. Té ganes d'assistir a un concert barrejat entre el públic, com si no passés res. D'aquí les seves declaracions "inconstitucionals". Però el rei també sap que, com molt bé va dir Josep Pla tornant de Noruega: "El que menys em va agradar d'Oslo va ser trobar-me el rei en cada cantonada. Un rei ha d'anar amb carrossa, això algú hauria de dir-li-ho a l'Olaf." I Valéry: "*Il faut des rites*". Ens fan falta reis i rites, afegiria jo.

ELS PAÏSOS CATALANS ¿UNA UNITAT ECONÒMICA? (ERNEST LLUCH)

La unitat dels Països Catalans no ha estat mai fonamentada en lligams econòmics, i encara han estat fetes ressaltar les contradiccions existents entre els distints països: així, per exemple, el lliurecanvisme del País Valencià contra el proteccionisme del Principat. En els darrers mesos, però, han anat apareixent algunes notícies, que inducteixen a creure que els lligams econòmics no són menyspreables. La primera prové de la revista madrilenya *Desarrollo*, connectada amb organismes oficials. En la primera setmana de maig deia: "Es reuniren a Barcelona les cambres de Comerç, Indústria i Navegació de les zones

catalano-balear i Llevant per tractar de diversos problemes econòmics de les seves demarcacions" L'agenda dels problemes discutits fou realment molt densa. (...) La segona notícia té també un origen poc sospitosos. *Le Figaro* titulava ben explícitament un article publicat el 30 de juny: "Entre Catalunya i el Rosselló. La col·laboració pren forma a banda i banda dels Pirineus". Les dues parts de l'article porten subtítols encara més expressius: "Preocupacions idèntiques" i "El destí comú dels Països Catalans". Aquestes tendències unitàries fan que "a despit dels aspectes tot sovint contradictoris de les economies regionals, interessos comuns prenen cos". (...) ¿Seran els Països Catalans una unitat econòmica davant una entitat europea? ¿Repetirem la situació presentada per als països bascos? Preguntes.

ISRAEL, ENCARA (VICENÇ VILLATORO)

No voldria fer-me pesat, ni voldria, encara menys, que el lector pensés que el problema d'Israel m'obsessiona, però el fet és que em veig obligat a tornar, un cop més, a reflexionar sobre el cas, ja que les darreres notícies aparegudes als diaris, més que tranquil·litzar-me no han fet sinó posar-me en alerta. Fa cosa de trenta anys vaig publicar un article en una revista local que, cito de memòria, començava amb aquestes paraules: No voldria fer-me pesat, ni voldria, encara menys, que el lector pensés que el problema d'Israel m'obsessiona, però el cert és que em veig obligat a tornar, un cop més, a reflexionar sobre el cas, ja que les darreres notícies aparegudes als diaris, més que tranquil·litzar-me no han fet sinó posar-me en alerta. Fa cosa de trenta anys vaig publicar un article en una revista comarcal que, cito de memòria, començava amb aquestes paraules: No voldria fer-me pesat, ni voldria, encara menys, que el lector pensés que el problema d'Israel m'obsessiona, però el fet és que em veig obligat a tornar, un cop més, a reflexionar sobre el cas, ja que les darreres notícies aparegudes als diaris, més que tranquil·litzar-me no han fet sinó posar-me en alerta. Fa cosa de trenta anys vaig publicar un article en una revista estatal que, cito de memòria, començava amb aquestes paraules: No voldria fer-me pesat.

JO (JOAN F. MIRA)

Com ja he explicat en altres ocasions,

durant la meua estada als Estats Units, alguns dels intel·lectuals més rellevants de la cultura nord-americana van tenir ocasió de conèixer-me i formular-me algunes preguntes que feia temps volien fer-me a propòsit de la meua obra i sobretot pel recull dels meus articles, *I love my self*, que acabava de publicar la prestigiosa John Hopkins University Press, en excel·lent traducció de Lawrence MacWrite, revisada per mi mateix. ¿Per què Catalunya –i el País Valencià, i les Illes– desprecien la necessària tasca dels seus intel·lectuals? Vet ací una pregunta difícil de respondre. La cultura no és cap cosa ordinària, en això tenen tota la raó els holandesos, i sobretot l'escola manierista nascuda en aquells països dits baixos. Doncs bé, deixem-ho córrer que ja n'hi ha prou. Avui mateix, al diari, un rus ex-comunista recorda que Hegel deia que l'única lliçó de la història és que la història no ensenya cap lliçó, o alguna cosa així. Potser tenia raó. Potser no. Hi ha dies que no està gens clar.

EL PROBLEMA ESQUIMAL (JOSÉ AGUSTIN GOYTISOLO)

Els esquimals són un poble del nord d'Europa. El seu territori és tres vegades més gran que el de Catalunya. Els esquimals viuen a la neu i de la neu (cosa que no permet establir paral·lelismes amb els catalans, com a màxim amb els andorrans). En alguna ocasió un polític va dir alguna cosa molt important sobre els esquimals que ara no recordo. Per totes aquestes raons i algunes que ara no vénen a to, el problema esquimal (com tampoc en el problema eslovè o el lituà, tal i com ja vaig demostrar científicament en anteriors articles) no és comparable al problema català.

Es natural, doncs, que les recents declaracions del senyor Jordi Pujol sobre el fred industrial i els granissats de llimona *me huelan a chamusquina*, si em permeten que ho digui en castellà. Un polític té l'obligació de conèixer allò que diu, abans de parlar. De la mateixa manera que un articulista té l'obligació de parlar abans de

conèixer allò que diu. ¿De què parlo?, es preguntaran vostès. ¿Parlo? *¿Tu quoque Brutus, filis mieis?*

DESPRÉS DE L'EMPATX

Han estat cinc prospectives sobre alguns dels tics –d'ara o del 68: l'article de Lluç és un incunable de *Serrador*– dels savis que es passen pel país. No tots són assidus de les conferències però –deu ser la caiguda del mur de Berlín– des que Jaruzelski es passeja per Santander descobrint els votants d'Hormaechea la simpatia innata dels militars centroeuropeus ja no pot ser res igual, ni sagrat. Ni real potser.

Per tant, com en els millors cursos d'estiu, una conclusió absurda: atrapar intel·lectuals és un exercici de salut mental impagable però pot resultar força pitjor no tenir a qui escarnir. Entre Prada i Gandia, hi ha la Menéndez y Pelayo. El país es desertitza. Pels incendis forestals, és clar.

Oriol Malló